

Có 3 sự kiện đáng lưu ý trong tháng 4 vừa qua: Hội nghị các bộ trưởng ngoại giao và tài chính các nước G7 tại Tokyo trong 2 ngày 14 và 15.4, mà mục đích chủ yếu là cứu ông Eltsine với bí thư 43,4 tỉ đô-la - Quyết định của chính phủ Nhật "bơm" 116 tỉ đô-la để tiếp máu cho nền kinh tế trì trệ của Nhật - Ngân hàng trung ương của Đức liên tiếp hạ lãi suất, lôi kéo các ngân hàng trung ương khác của EC hạ lãi suất theo, nhằm kích thích sản xuất. Mấu chốt chung của 3 quyết định trên là một hi vọng cứu rỗi.

GIÚP ĐỖ CÁC CẢI CÁCH, CHỨ KHÔNG GIÚP NGƯỜI ẤY

Trên đây là tựa nhỏ trong bài "Staline hay Eltsine" đăng trên tờ tuần báo *The Economist* 27.3.93, tờ này đưa ra giải thích nếu phương Tây có chỉ viện cho nước Nga, đó là để giúp đỡ các cải cách, chứ không để giúp cá nhân ông Eltsine (tr.13). Đây là luận cứ "chính thức" được đưa ra từ phía TT Mỹ Clinton và TT Nga Eltsine. Nhật Bản rất chia sẻ luận cứ này. Trong số các nước G7, Mỹ và Nhật là hai nước đưa ra những ngân khoản viện trợ đơn phương cho Nga nhiều nhất: Mỹ chi 1,4 tỷ đô-la, Nhật chi 1,6 tỷ đô-la; có thể so sánh với ngân khoản 160 triệu đô-la mà Canada loan báo nhân hội nghị thượng đỉnh Vancouver giữa TT Clinton và TT Eltsine hồi đầu tháng. Tổng cộng 7 nước G7 đã đồng ý cung cấp cho Nga 43,4 tỷ đô-la viện trợ đa phương gồm 28,4 tỷ tín dụng và 15 tỷ miễn giảm nợ.

Song, L'Expansion 14.4.93 đã phân tích cho thấy các điểm dị biệt trong nội bộ G7 về vấn đề này. Trong bài: "Eltsine: Hãy tự giúp mình, phương Tây sẽ giúp sau", các tác giả Vincent Nouzille và Bruno Rogez viết: "Các nước EC - nguồn viện trợ chủ yếu cho Nga từ 3 năm qua (cụ thể chủ yếu là Đức nhằm

KINH TẾ TÀI CHÁNH THẾ GIỚI THÁNG 4.93

SU CỤU RỒI

DANH ĐỨC

giúp Nga rút quân ra khỏi lãnh thổ Đức và xây nhà cho các quân nhân từ Đức về. ĐĐ) - trách Mỹ đã muốn thu vén lợi ích chính trị về phía mình. Ngân hàng phát triển và tái thiết châu Âu thì cứ ngăn ngừa tài trợ các dự án kinh tế song lại chủ trương hủy nợ cho nước Nga. Quý tiền tệ

Quốc tế mới chỉ cho Nga vay có 1 tỷ đô-la từ năm ngoái và tỏ ra hoài nghi hiệu quả của một sự hỗ trợ tài chính trực tiếp cho một nền kinh tế bị găm nhảm bởi nạn siêu lạm phát cứ ngốn sạch mọi khoản tín dụng và làm bốc hơi vốn liếng" (tr.47).

Liệu hứa hẹn của G7 sẽ đem lại tác động gì cho nền kinh tế Nga? Tổng giám đốc FMI, ông Michel Camdessus tuyên bố với tờ *Financial Izvestia*: "Các điều kiện kinh tế vĩ mô phải tạo điều kiện cho đồng rúp ổn định trước khi tháo khoán các ngân khoản" Các điều kiện đó được tờ *The Economist* 27.3.93 mô tả như sau: "cải cách kinh tế vĩ mô (chủ yếu là tư nhân hóa và giải tỏa mặt bằng giá cả) phải đi song song với cải cách kinh tế vĩ mô". Song chính phủ Nga đã thất bại trong việc ngăn chặn thâm thủng ngân sách và cứ tiếp tục chi tiêu bằng cách in thêm tiền chứ không bằng cách vay mượn huy động tiết kiệm. Theo các tính toán của ê-kíp chuyên gia kinh tế Harvard đứng đầu bởi Feffrey Sachs, người đã từng là cố vấn cho ông Eltsine, trong năm 1992, thâm thủng ngân sách của bộ máy chính phủ Nga tương đương 8% tổng sản lượng quốc dân; bên cạnh đó, Ngân hàng trung ương Nga còn in tiền đổ vào các xí nghiệp thu lỗ một ngân khoản tương đương 22% tổng sản lượng quốc dân; tất cả đều đã góp phần vào việc đẩy mạnh lạm phát ở Nga. Một trong những điều kiện khác giúp cho các cải cách kinh tế ở Nga có cơ may thành công là làm sao cho đồng rúp tiền viện trợ của phương Tây, nếu như các nước chịu mở hầu bao, đến được tay dân chúng. Tờ *Le Monde* 17.3.1993 đăng bài xã luận có đoạn như sau: "Đó là chưa nói đến khả năng hoàn toàn có thể xảy ra việc biến thủ tiêu phần số viện trợ này bởi các băng "mafia" khác nhau đang ngự trị ở Moscow và việc các số tiền khổng lồ mỗi ngày cứ rời nước Nga để nhập vào các tài khoản ngân hàng phương Tây?" Chính vì thế mà tại Vancouver, trong cuộc họp báo sau hội nghị thượng đỉnh Clinton - Eltsine, cả hai ông đều đề cập đến cách thức làm sao cho số viện trợ nhân đạo trong ngân khoản 1,4 tỷ đô-la viện trợ của Mỹ được trực tiếp đến tay người dân. Một điều kiện khác, từ góc độ của phương Tây là ông Eltsine phải triệt để hơn trong việc tư hữu hóa. Tờ *Le Monde Diplomatique* tháng 4.93 đăng bài của Jaures Medvedev có đoạn: "Năm ngoái, ông Eltsine đã công bố các ngân văn bản về quyền tư hữu ruộng đất, về việc giải tán các nông trang tập thể và Nhà nước ... song hiếm có sắc lệnh nào được thi hành". (tr.15). Dầu sao thì, theo ông Eltsine trong cuộc họp báo ngày 4.4. tại Vancouver, tại Nga trong năm qua cũng đã xuất hiện 60.000 xí nghiệp tư nhân trong đó có 5.000 công ty cổ phần lớn. Tư nhân hóa triệt để sẽ là chính sách chủ yếu của các cải cách kinh tế ở Nga. Bên cạnh đó là củng cố đồng rúp để chặn bớt lạm phát. Liệu tất cả những điều kiện kinh tế vĩ mô cần thiết trên sẽ đạt được để cứu rỗi nền kinh tế Nga?

116 TỶ ĐÔ-LA ĐỂ VỰC DẬY NỀN KINH TẾ NHẬT

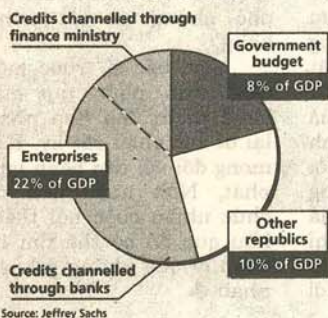
Theo *The Straits Times* 14.3, chính phủ Nhật đã loan báo sẽ bơm 116 tỷ đô-la vào nền kinh tế Nhật để vực dậy sự tăng trưởng đang ở mức dưới 1,6% năm lên 3,3% trong năm tài chính 93-94 bắt đầu từ tháng 4 này. Đây là một biện pháp được Washington hết sức mong đợi và là món quà mà Thủ tướng Kiichi Miyazawa đã đem tặng cho Tổng thống Clinton trong cuộc gặp gỡ tay đôi tại Washington 2 ngày sau đó. Từ nhiều tuần trước Mỹ đã liên tiếp yêu cầu Nhật phải đưa ra những biện pháp mới để kích thích dân chúng Nhật tiêu dùng hơn nữa, đặc biệt là tiêu dùng hàng nước ngoài, ngõ hầu Nhật có thể giảm bớt số thặng dư mậu dịch với Mỹ là 46,1 tỷ đô-la (tài khóa 92-93) và với thế giới là 111,3 tỉ đô-la.

Có đến 70% của con số 116 tỉ đô-la nói trên sẽ dùng vào việc phát triển các công trình công cộng, xã hội tí như mở rộng thành phố Tokyo lẫn thêm ra biển, xây dựng các đường dây truyền tải điện ngầm dưới đất - một hành lang an toàn bên dưới đường dây cao thế luôn chiếm một diện tích không

Russia's money engine

Russian central-bank credits, 1992

Total: 6.1 trn roubles
(40% of GDP)



32 PHÁT TRIỂN KINH TẾ

hỗ, xây dựng thêm cơ sở giáo dục, y tế, nhà ở. Chính phủ ủng hộ cấp tín dụng khuyến khích đầu tư vào các thiết bị mới và tự động, cũng như để tạo thêm chỗ làm mới. Chính phủ Nhật cũng sẽ thành lập các trung tâm nhập khẩu địa phương để tăng số lượng hàng nhập khẩu; tuy nhiên thủ tướng Kiichi Miyazawa từ chối việc ấn định cụ thể ngân hàng dành cho nhập khẩu vì lẽ theo ông, "chúng tôi không hề bảo các công ty tư nhân phải nhập bao nhiêu hàng hóa từ nước này hay từ nước khác".



Tuồng như để đáp ứng với sự điều chỉnh kinh tế này, đồng yen đã tăng giá rất cao sau đó. Trong ngày 20.4.93, tỷ giá đồng yen đã lên đến mức kỷ lục từ sau chiến tranh thế giới thứ II, 1 đô-la chỉ còn đổi được 110,25 yen, theo TT Clinton trong cuộc họp báo sau cuộc gặp gỡ với Thủ tướng Kiichi Miyazawa, là một trong những yếu tố cần thiết để giúp điều chỉnh lại sự bất quân bình trong các trao đổi mậu dịch giữa 2 nước. Tuy nhiên, Thống đốc Ngân hàng Nhật Bản, ông Yasushi Mieno đã vội phản ứng bằng cách tung đô-la dự trữ ra để can thiệp hạ tỷ giá đồng yen. Theo ông, việc tỷ giá đồng yen tăng nhanh đột ngột sẽ gây thiệt hại cho nền kinh tế Nhật mà không gây tác dụng gì nơi việc làm giảm thiểu cán cân mậu dịch thặng dư của Nhật. Ông tuyên bố ông chống lại mọi chủ trương biến Nhật thành cỗ máy đầu tàu của nền kinh tế thế giới. Đây sẽ là một trong những đề tài tranh luận hàng đầu của hội nghị thượng đỉnh G7 tại Tokyo vào tháng 7 tới. Rõ ràng là các vị thống đốc ngân hàng trung ương, tại những nước có một định chế ngân hàng trung ương độc lập, luôn tìm cách giữ vững sự độc lập của mình đối với các chính sách của chính phủ.

Trong khi đó, thị trường chứng khoán Tokyo ngay trong ngày 13.4 đã hoan hỉ đón chào quyết định của chính phủ Nhật; chỉ số Nikkei vốn đang tăng dần từ nhiều tuần qua, đã đột ngột tăng 4,3%, đạt 20.740,29 điểm vào lúc đóng cửa. Đây là lần đầu tiên kể từ tháng 3.92 mà chỉ số Nikkei vượt qua ngưỡng 20.000 điểm. Theo Philippe Pons phân tích trên *Le Monde* 14.4.93, phản ứng tích cực này của thị trường chứng khoán Tokyo có thể được giải thích như sau:

- Các nhà đầu tư hoàn toàn bị thuyết phục bởi con số 16 tỉ đô-la mà chính phủ Nhật bơm vào nền kinh tế; nếu so sánh với con số mà TT Clinton đưa ra để vực dậy nền kinh tế Mỹ, thì con số này lớn gấp 5 lần.

- Việc chính phủ đầu tư vào cơ sở hạ tầng sẽ cải thiện hơn nữa tính hiệu quả của nền kinh tế.

- Việc chính phủ không quyết định giảm thuế thu nhập cho phép hy vọng rằng các gia đình sẽ không gửi tiền tiết kiệm vào ngân hàng nhiều như trước mà trái lại sẽ mạnh dạn chi tiêu. Cần nhớ rằng, trái với tại VN, các nước phát triển luôn kiểm soát chặt chẽ số thu nhập của các công dân bằng như luôn đánh thuế nơi lợi tức thu được từ tiền gửi

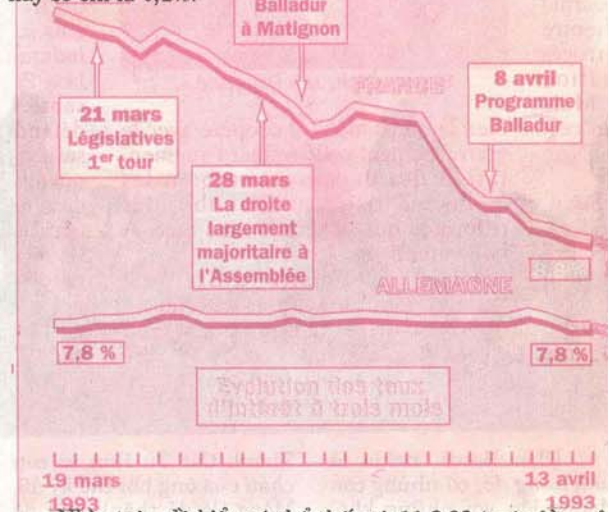
tiết kiệm, để cho họ hoặc dùng tiền để đầu tư sinh lợi (thị trường chứng khoán, mua nhà...) hoặc tiêu dùng, mua sắm lớn (xe cộ, máy móc...) hơn là để đồng tiền "chết đi" trong các tài khoản tiết kiệm.

- Cùng với một tỷ giá đồng yen được nâng cao, các nhà đầu tư nước ngoài phần khởi trở lại thị trường chứng khoán Tokyo, hy vọng sẽ càng thu lãi một khi quy đổi tiền lãi từ các cổ phiếu trở lại đồng tiền của nước họ.

HA LÃI SUẤT TẠI EC ĐỂ CỨU SỰ TĂNG TRƯỞNG?

Trong tháng 4 vừa qua, khởi đầu là Ngân hàng Đức Bundesbank vào hạ tuần tháng 4 đã điều chỉnh hạ lãi suất hai lần liên tiếp xuống còn 7,5%. Đây là một quyết định mà mọi ngân hàng trung ương khác của EC trông đợi từ lâu; kết quả là tất cả các ngân hàng trung ương đều thi nhau hạ lãi suất chỉ đạo. Đây cũng là một chủ trương lâu dài mà Bundesbank sẽ đeo đuổi như theo lời của Helmut Schlesinger, thống đốc Bundesbank. Antoine Brunet, giám đốc nghiên cứu của Ngân hàng Credit Lyonnais Pháp, chưa hài lòng ở lãi suất hiện nay: "Phải tiếp tục hạ lãi suất ở Pháp xuống dưới mức lãi suất ở Đức do lẽ ở Pháp gánh nặng lạm phát nhẹ hơn ở Đức nhiều thành ra gánh nặng lãi suất ở Pháp lại nặng nề hơn nhiều".

Đây là một quyết định trễ nãi của Bundesbank vì lẽ đã chỉ được đưa vào lúc mà nước Pháp chẳng hạn, theo các tính toán của INSEE (Viện quốc gia nghiên cứu thống kê kinh tế), trong quý II tổng sản lượng quốc dân Pháp sẽ tiếp tục giảm và đây sẽ là 2 quý liên tiếp mà tổng sản lượng quốc dân Pháp bị giảm liên tiếp. Theo các định nghĩa kinh tế học, khi tổng sản lượng quốc dân giảm liên tiếp trong 2 quý, nền kinh tế nước ấy có thể được xem là suy thoái (*Le Journal de l'Economie*, R. F. I 30.4.93); tại Đức, tổng sản lượng quốc dân đã giảm liên tiếp trong 3 quý (*L'Express* 15.4.93). Trong khi đó, theo F. M. I, mức tăng trưởng của EC trong năm 93 này sẽ chỉ là 0,1%.



Nhìn trên đồ biểu có thể thấy từ 11.3.93 (ngày bầu cử vòng 1 quốc hội Pháp) đến 21.4, lãi suất Ngân hàng trung ương Pháp đã hạ rất nhiều, từ 11,3% xuống còn 8,55%, trong khi Bundesbank đã chỉ hạ lãi suất từ 7,8% xuống còn 7,5%. Liệu Bundesbank sẽ tiếp tục hạ lãi suất xuống còn 6% vào cuối năm này?

Song hạ lãi suất mới chỉ là một trong những biện pháp can thiệp chứ không hề là một biện pháp can thiệp và đủ để vực dậy sự tăng trưởng. Như tại Pháp, Tân thủ tướng Balladur đã hứa hẹn sẽ đưa ra những biện pháp "thắt thắt" (des mesures impopulaires) trong ý nghĩa sẽ tăng thuế "đóng góp thuế vụ toàn thể" (CSG) từ 1,1% lên 2%; mọi người, kể cả người hưu trí, đều phải đóng thuế CSG này, ngoài các khoản thuế khác. ♣